

INGLIZ TILI FANINI DUNYO TILI SIFATIDA TUTGAN O'RNI

Kamola Alimova Ulug'bekovna

Toshkent shahar Chilonzor tumani 16-mavze ,195-sonli IDUM maktab Ingliz tili

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ingliz tili fanini dunyo tili sifatida tutgan o'rni, zamonaviy ingliz tilining bir nechta variantlari, ammo ularning orasida ikkitasi alohida mavqega ega, bular: zamonaviy ingliz tilining Britaniya va Amerika variantlari haqida batafsil bayon qilingan.*

Kalit so'zlar: *ingliz tili, millatlararo, xalqaro aloqalar, predmet, tushuncha, tajriba, metodika.*

KIRISH:

Hozirgi kunda ingliz tili o'ziga xos mavqega ega va lingua franca - butun insoniyatning millatlararo muloqot tiliga aylanib bormoqda. Ammo yarim asr oldin ingliz tili xalqaro tillardan biri edi. Bugungi kunda ingliz tili nafaqat Yevropada, balki butun dunyoda millatlararo muloqot tili mavqeini mustahkamladi. Afrikaning bir qator mamlakatlaridagi fransuzlar, sobiq Sovet Ittifoqi mamlakatlaridagi ruslar kabi boshqa tillar o'z mavqeini saqlab turadigan mintaqalar bugungacha mavjud. Shu bilan birga, xalqaro aloqalarda ingliz tilidan kengroq foydalanish tendentsiyasi mavjud.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA:

Amerika va Britaniya versiyalari turli xil til emas, bular zamonaviy ingliz tilning ikki variant sanaladi, nutq jarayonida ularning takomillanishining umumiy qonuniyatlari orasidagi farqlarni aniqlash muhimdir. Britaniya versiyasining ahamiyati va zamonaviyligi, an'anaviy ravishda dunyoning aksariyat mamlakatlarining ta'lim tizimida o'quv predmeti sifatida ishlatilishi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, hududiy tomondan ingliz tilining rivojlanishi va qo'llanilishi turli xil bo'ladi. Fonetik va leksik xususiyatlarning butun qatori Angliya, Kanada, Avstraliya va boshqalarning rezidentlari nutqi bilan ajralib turadi, ammo bu xususiyatlar deyarli og'zaki nutqda bir-birini tushunishga xalaqit bermaydi va yozma nutqda umuman aralashmaydi.

Aniq bir til qachon paydo bo'lganini aniqlash har doim ham qiyin, lekin ingliz tilida biz hech bo'lmaganda bu alohida hodisa sifatida paydo bo'lgani xususida mulohazalar yuritishimiz va bu haqida gapirishning mantiqiy ekanligini aytishimiz mumkin. Bu davr haqida aniq bir narsa deyish juda qiyin, ammo biz aniq bilamizki, nemis bosqinchilari Buyuk Britaniyaga beshinchi va oltinchi asrlarda Yevropaning shimoliy-g'arbiy sohilida Buyuk Britaniyada joylashdilar va joylashdilar.

Ular nemis tillarida gaplashadilar, lekin biz ularning nutqi qo'shnilarining nutqidan qanchalik farq qilganini hech qachon bilmaymiz. Shunisi e'tiborga loyiqki, ko'chmanchilar bir xil tilda gaplashishlari mumkin. Ushbu davrning lingvistik holati to'g'risida juda kam ma'lumotga ega bo'lishning sababi, oldingi davrlarning german tillariga bag'ishlangan

yo'zma arxivlar yoki hujjatlar yo'qligi. Turli lahjalar paydo bo'lishi, unchalik ahamiyatli bo'lmasa-da, VII-IX asrlarga oid hujjatlarni ko'rish mumkin. Ularning hammasi IX asrda Buyuk Alfred ingliz deb nomlagan tilga doir edi.

NATIJARLAR:

Keyingi bosqinchilar skandinaviyaliklar edi. IX asrning o'rtalaridan boshlab, norveg bosqinchilari Britaniyada, asosan shimoliy va sharqiy mintaqalarda joylashdilar va XI asrda Daniya qiroli Canute ingliz taxtiga o'tirdi. Skandinaviyaliklarning nutqi ingliz tiliga katta ta'sir qiladi, buni ularning tillaridan olingan so'zlardan ko'rish mumkin. Ularning orasidagi o'xshashliklar qadimgi ingliz va bosqinchilarning tili o'rtasida umumiylik bo'lgan degan ma'noni bildiradi. Ba'zi so'zlar, misol uchun, berish, ingliz va Skandinaviya tillarining grammatik tuzilishlarining o'ziga xos "kesishishi" ni ko'rsatadi.

MUHOKAMA:

Bilim, ko'nikma va malaka chet til o'rganishda o'ziga xos munosabat kasb etadi va bu o'quv predmetining xususiyatini aks ettiradi. Nutqda fikrni ifodalash yoki ifodalangan fikrni tushunib olish uchun til materialini qo'llay bilish talab qilinadi. Bunga erishish uchun til vositalari bilan nutq mazmuni orasida mustahkam va moslashuvchan aloqa, S.Setlin ta'biri bilan, assotsiatsiya o'rnatilishi zarur bo'ladi.

Nutqiy malaka tarkibida til ko'nikma shakllantiriladi. Grammatik ko'nikmani hosil qilish uchun bosqichli metodik davr hisoblanadi: 1) taqsimot bosqichi yangi grammatik birlikni tushuntirish, tushuntirish va dastlabki grammatik amallarni bajarishdan iborat. 2) grammatika mashqlarini bajarish. Bu bosqich asosan ko'nikma hosil qilishga e'tibor qaratiladi. 3) grammatik hodisani nutq faoliyati turlarida qo'llanilish bosqichi. Aytildiklardan a'yon bo'ladiki, grammatika bilimlarni singdirish uchun emas, balki malakalarni takomillashtirishga xizmat qiladi.

XULOSA:

Xulosa o'rnida shuni aytish joizki, O'zbekistonda uzluksiz ta'lim yosh avlodni yuqori kasbiy madaniyat, ijodiy va ijtimoiy hayotga mustaqil moslashish malakalari, shuningdek istiqbol rejalarini belgilash va hal etish qobiliyatlarini shakllantirishga yo'naltirilgan. Ushbu vazifalarni bajarishda hozirgi davr talabida bo'lish muhimdir. Shuning uchun ham jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy va ilmiy taraqqiyotini o'stirishda chet tillarini yaxshi biladigan yosh avlodni tarbiyalashda chet tili, xususan ingliz tilining o'zni juda katta. Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturida ingliz tilini o'qitishning maqsadlari jamiyat, davlat manfaatlari hamda talablaridan kelib chiqishi, unga muvofiq bo'lishi zarur.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Saidova F.B. Texnikaviy oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish sifatini boshqarishni takomillashtirish: – T., 2017.
2. J. Jalolov. Ingliz tili o'qitish metodikasi, "O'qituvchi" nashriyoti. Toshkent. 2000.
3. Koryakovtseva N.F. Sermahsul o'quv faoliyatini rivojlantirish asosida talabalar tomonidan chet tilini o'rganishni tashkil etishning nazariy asoslari: muallif. - M., 2003.
4. Saydaliev S. CHet til o'qitish metodikasidan ocherklar. - N. 2004.